

Zasady prawa cywilnego

Tomasz A. Winiarczyk

Zasady prawa cywilnego

- Zasady prawa to normy należące do systemu prawa, które uznaje się za szczególnie doniosłe, bo wyrażają wartości leżące u podstaw określonych gałęzi prawa czy całego systemu prawa.
  - Mogą być wyrażone *expressis verbis* w przepisach albo wywiedzione z innych przepisów. Mogą też być treścią klauzul generalnych.
  - Ich rolą jest m.in. wskazywanie kierunków interpretacji przepisów prawa.

zasady prawa cywilnego

- Zasada jednolitości prawa cywilnego
- Zasada ochrony osoby ludzkiej
- Zasada równości
- Zasada uprzywilejowania konsumenta w stosunkach z profesjonalistą
- Zasada wykonywania praw podmiotowych z uwzględnieniem klauzul generalnych
- Zasada domniemania dobrej wiary
- Zasada ciężaru dowodu
- Zasada ochrony dóbr osobistych
- Zasada ochrony praw słuszenie nabytych
- Zasada ochrony własności
- Zasada autonomii stron (swobody umów)
- Zasada wykonania zobowiązań (pacta sunt servanda)
- Zasada odpowiedzialności za szkodę
- Zasada pierwszeństwa dziedziczenia testamentowego przed ustawowym

Zasada jednolitości prawa cywilnego

- najważniejsze instytucje prawa cywilnego znajdują się w jednym akcie normatywnym – Kodeksie cywilnym

Zasada ochrony osoby ludzkiej

- uznanie i ochrona osobowości każdego człowieka w równej mierze przez:
  - przyznanie każdemu człowiekowi **zdolności prawnej**
  - zapewnieniu mu **gwarancji korzystania z jego dóbr osobistych**

Zasada równości

- przyznaje się wszystkim ludziom równość wobec prawa
  - pewne ograniczenia dotyczą cudzoziemców

Zasada uprzywilejowania konsumenta w stosunkach z profesjonalistą

- zapewnia prawne gwarancje ochrony konsumenta jako tzw. słabszej strony umowy

Zasada wykonywania praw podmiotowych z uwzględnieniem ich społeczno-gospodarczego przeznaczenia oraz zasad współżycia społecznego

- dostosowywanie reguł prawnych do konkretnej sytuacji
- łagodzenie rygoryzmu prawa
- ma zapobiegać stosowaniu prawa w sposób, który miałby na celu wywarcie skutków niemoralnych albo rozmiągających się zasadniczo z celem, dla którego dane prawo było ustanowione – choć formalnie są to działania zgodne z prawem

Zasada domniemania dobrej wiary

- chroni się osobę, której działanie obarczone jest błędem nie wynikającym z jej złej woli
- Kodeks cywilny uzależnia w często skutki prawne od istnienia „dobrej” lub „złej” wiary, toteż domniemanie to ma istotne znaczenie, gdyż wiąże sąd do momentu, gdy nie zostanie obalone

→ w przypadku dobrej wiary mamy do czynienia z błędnym (ale usprawiedliwionym) przekonaniem jakiejś osoby, że przysługuje jej określone prawo podmiotowe.

→ ze złą wiarą mamy do czynienia wtedy, gdy ktoś wie (albo nie wie, choć powinien wiedzieć), że jakieś prawo mu nie przysługuje

Zasada ciężaru dowodu

- ciężar dowodu spoczywa na tym, kto z danego faktu wywodzi skutki prawne
- zasada nie może być rozumiana w ten sposób, że zawsze, bez względu na okoliczności sprawy, ciężar dowodu spoczywa na stronie powodowej
- jeśli pozwany powołał okoliczności faktyczne, które miałyby uzasadnić jego żądanie oddalenia powództwa, wówczas nie wystarczą same gołosłowne stwierdzenia, pozwany powinien udowodnić wskazywane fakty

Zasada ochrony dóbr osobistych

- prawo cywilne do dóbr osobistych człowieka zalicza (art. 23 k.c.): zdrowie, wolność, cześć (godność i dobre imię), swobodę sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnicę korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukową, artystyczną, wynalazczą i racjonalizatorską.
- w orzecznictwie sądów i doktrynie prawa wskazuje się także np. prawo do prywatności, prawo do spokoju (wolność od strachu), prawo do pozostawienia w spokoju, prawo do kultu po osobie zmarłej.
- dobra te pozostają pod ochroną prawa cywilnego, niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach

Zasada ochrony praw słusznie nabytych

- zakaz stanowienia przepisów arbitralnie odbierających lub ograniczających prawa podmiotowe przysługujące jednostce lub innym podmiotom prywatnym występującym w obrocie prawnym
- uzasadnieniem naruszenia tej zasady może być potrzeba zapewnienia realizacji innej wartości istotnej dla systemu prawnego
- ochroną nie są objęte prawa nabyte niesłusznie lub niegodziwie

Zasada ochrony własności

- postulat **pełnej ochrony własności i jednolitego ukształtowania instytucji własności**
- uprawnienie do **słusznego odszkodowania w razie wywłaszczenia**

Zasada autonomii stron (swobody umów)

- samodzielność w kształtowaniu stosunków prawnych
- każdy podmiot prawa cywilnego (osoba fizyczna lub prawna) może własną mocą kształtować swoje stosunki prawne, ale w granicach prawa
- strona może swobodnie decydować o tym, czy i z kim zawrze umowę oraz jaka będzie treść tej umowy
- dla ochrony niektórych ludzi zasada podlega w pewnych okolicznościach ograniczeniu lub wyłączeniu — ze względu na określone prawnie przyczyny naturalne (wiek, choroba psychiczna, upośledzenie umysłowe)

Zasada wykonania zobowiązań ***(pacta sunt servanda)***

- zobowiązania muszą być wykonywane przez dłużników
- dłużnik odpowiada za swe zobowiązania całym swoim majątkiem
- poręczyciel (żyrant) także odpowiada za poręczony dług swoim majątkiem

Zasada odpowiedzialności za szkodę

- obowiązek naprawienia szkody przez osobę która ją wyrządziła ze swej winy, a w szczególnych przypadkach także na zasadzie ryzyka czy słuszności

Zasada pierwszeństwa dziedziczenia testamentowego przed ustawowym

- wola zmarłego jest ważniejsza od reguł dziedziczenia ustalonych przez Państwo
- osłabieniem tej zasady jest prawo do zachowku